

2. До 5-річчя від початку збройної агресії Російської Федерації проти України // Український інститут національної пам'яті: сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/do-5-richchya-vid-pochatku-zbroynoyi-agresiyi-rosiyskoyi-federaciyi-proty-ukrayiny> (дата звернення: 25.10.2019).

3. Хоменко С. «ХНР»: Харківська невдала республіка // BBC. Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/04/150406_kharkiv_sx (дата звернення: 27.10.2019).

4. У Харкові суд відпустили сепаратистів, які захопили ОДА у 2014 році // УНІАН: сайт. URL: <https://www.unian.ua/society/10392291-u-harkovi-sud-vidpustiv-separatistiv-yaki-zahopili-oda-u-2014-roci.html> (дата звернення: 27.10.2019).

Одержано 31.10.2019

УДК 342.95(477)

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

ЛЕГАЛЬНЕ КУРІННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ У ЗАБОРОНЕНИХ ЗАКОНОМ МІСЦЯХ: ПРОГАЛИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КУРІННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Забезпечення публічного (громадського) порядку є перманентно-актуальним питанням, особливого теоретико-прикладного значення воно набуває в умовах розбудови демократичного суспільства та побудови європейської країни. З моменту проголошення незалежності Україна взяла на себе обов'язок утвердження та забезпечення прав і свобод людини, на чому наголошено у ч. 2 ст. 3 Основного закону держави [1]. Виконання зазначеного зобов'язання вбачається неможливим без панування правопорядку, що свідчить про взаємозалежність діяльності держави, – у частині гарантування безперешкодної реалізації особам власних прав і свобод, від публічного порядку на її території, зокрема шляхом реалізації механізму притягнення до юридичної відповідальності.

І. Б. Аземша характеризує юридичну відповідальність так: «це одна з форм соціальної відповідальності. Крім юридичної відповідальності, в суспільстві діють й інші форми соціальної відповідальності: моральна, політична, організаційна, партійна та інші. Організаційній та політичній відповідальності притаманні такі форми, як звіт, відставка, моральній – осудження суспільною думкою, партійній відповідальності – виключення з партії тощо. У сукупності всі ці види й існують для забезпечення, стабільності суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності суспільства» [2, с. 54]. В цілому погоджуючись із наведеним твердженням, необхідно відмітити, що в результаті притягнення до юридичної відповідальності особа зазнає суспільного осуду, а тому між юридичною і моральною відповідальністю існує тісний взаємозв'язок.

У теорії права під юридичною відповідальністю прийнято розуміти «передбачені нормами права і здійснювані в правових відносинах у процесуальному порядку уповноваженими державою суб'єктами засоби державного примусу до особи, яка вчинила правопорушення, що тягне для неї обов'язок зазнавати несприятливих наслідків особистого, майнового або організаційного характеру, вид і міра яких передбачені санкціями правових норм» [3, с. 375]. Її соціальний ефект (вплив на суспільство та його індивідів) відображається у конкретних функціях: охоронній, захисній, каральній (репресивній) та виховній. Сутність охоронної функції полягає у попередженні та профілактиці правопорушень, тоді як захисна функція передбачає відновлення порушених прав осіб, які зазнали шкоди від правопорушення чи буквальне примушення особи до виконання її обов'язків і дотримання встановлених правил. Каральна функція спрямована на встановлення конкретних обмежень для особи, що притягується до юридичної відповідальності, за рахунок позбавлення її матеріальних та/ або нематеріальних благ. Реалізація виховної функції полягає: «а) у вихованні громадян в дусі поваги до закону; б) у виправленні й ресоціалізації засуджених; в) в інформуванні громадян (особливо тих, хто перебуває на межі правомірної і неправомірної поведінки) про виявлені, припинені, розкриті правопорушення задля того, щоб вони усвідомлено вели себе правомірно» [4, с. 468].

Юридична відповідальність так само як і соціальна поділяється на види, серед яких: конституційно-правова, кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, матеріальна [3, с. 380–383]. Адміністративна відповідальність – це «примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу, які виконані правопорушником» [5, с. 76]. Згідно з ч. 1 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) останнім визнається «протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» [6]. Всі вони систематизовані в Особливій частині КУпАП, де в окрему Главу (14) законодавцем було виокремлено правопорушення, що посягають на громадський порядок і безпеку. Саме ця категорія деліктів, у переважній більшості містить норми, що передбачає правила поведінки та прямі заборони, додержання яких

сприятиме утвердженню правопорядку та моральних цінностей. Одну з таких норм наведено в ч. 1 ст. 175-1 КУпАП: «куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, – тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [6]. Незважаючи на те, що юридичний склад даного адміністративного проступку, зокрема його об'єктивна сторона, свого часу вже була достатньо детально досліджена [7, с. 112–116], з технічним прогресом і виникненням нових технологій, перший (юридичний склад) потребує переосмислення. Йдеться про з'ясування змісту поняття «куріння тютюнових виробів» та вирішення питання про його відповідність сучасним реаліям.

Відповідно до Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» курінням тютюнових виробів є «дії, що призводять до згорання сигарет з фільтром або без фільтру, цигарок, сигар, сигарил, а також люлькового, нюхального, смоктального, жувального тютюну, махорки та інших виробів з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх курить» [8]. Одночасно у ч. 2 ст. 13 вказаного закону наголошено на забороні куріння тютюнових виробів, а також електронних сигарет і кальянів у певних місцях. Проте обидві норми не містять жодного згадування про IQOS – пристрою для куріння, який нагріває, а не палить табак, і як наслідок немає, а ні горіння, а ні диму, а ні попілу. Тому, маємо наступні конструкції: використання IQOS – це фактично куріння тютюнових виробів, але в той же час такі дії не відповідають законодавчій дефініції поняття «куріння тютюнових виробів». Оскільки: по-перше, передбачає нагрівання, а не горіння табака, а по-друге, не призводить до виникнення тютюнового диму. Більш того, сьогодні в деяких приміщеннях закладів ресторанного господарства дозволено використовувати IQOS, що по-суті може бути порушенням п. 9 ч. 2 ст. 13 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення».

Вище приведена прогалина законодавства безумовно потребує врегулювання, адже справа не тільки в шкідливому впливі на здоров'я осіб, а і в морально-етичному аспекті. Наприклад, куріння тютюнових виробів у приміщеннях та на території закладів охорони здоров'я, спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд, закладів фізичної культури і спорту протирічить призначенню та меті функціонування останніх.

Таким чином, отримали подальшого розвитку проблеми правового регулювання куріння у громадських місцях у результаті чого вперше виокремлено прогалину законодавчої регламентації процедури куріння тютюнових виробів.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Аземша І. Б. Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 54–57.
3. Загальна теорія держави і права : підруч. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
5. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.
7. Чижко К. О. Адміністративно-правова кваліфікація правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки : монографія. Харків : Панов, 2017. 232 с.
8. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : закон України від 22.09.2005 № 2899-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.

Одержано 06.11.2019


УДК 821.161.1

Ігор Віталійович ЧОРНИЙ,

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-6079-174>

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРІОДИЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ХАРКІВСЬКОЇ ШКОЛИ ФАНТАСТИКИ

Творчість сучасних східноукраїнських фантастів, зокрема харківських, що впродовж останніх двадцяти років перебуває у стані свого активного розвитку, поза сумнівом, заслуговує на детальний аналіз та виокремлення з-поміж новітньої української фантастичної літератури у самостійну регіональну школу. Зазначимо, що російськомовна творчість східноукраїнських фантастів користується значною популярністю, причому не тільки серед українських читачів.